

Een aanvullend archeologisch inventariserend veldonderzoek door middel van boringen aan de Holleweg te Hout-Blerick, gemeente Venlo (L)

A.J. Wullink

ARC-Rapporten 2009-132

Geldermalsen

2009

ISSN 1574-6887

Colofon

Een aanvullend archeologisch inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen aan de Holleweg te Hout-Blerick, gemeente Venlo
(L)

ARC-Rapporten 2009-132
ARC-Projectcode 2009/223

Tekst
A.J. Wullink
Afbeeldingen
A.J. Wullink
Redactie
A.J. Wullink

Beheer en plaats van documentatie
Archaeological Research & Consultancy

Versie 2.2, 15 december 2009

Autorisatie — C.G. Koopstra

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 2009

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

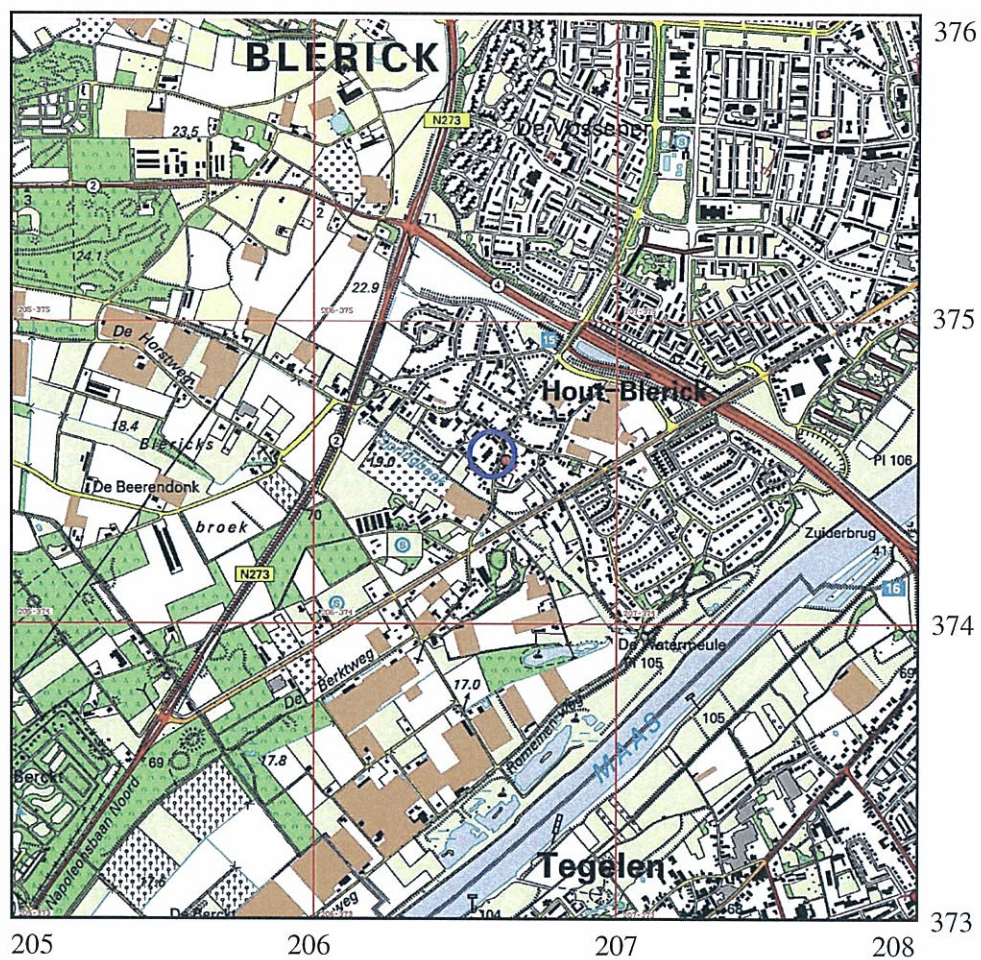
Projectnaam	Hout-Blerick, Holleweg
Projectcode	2009/223
Archisnummer	36144
Projectleider	drs. A.J. Wullink
Contact	0345-620101, a.j.wullink@arcbv.nl
Opdrachtgever	Econsultancy Swalmen, M. Stiekema
Contact	0475-504961, stiekema@econsultancy.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Venlo, M.T.R.M. Dolmans
Contact	077-3596988, mrtmdolmans@venlo.nl

Locatiegegevens

Toponiem	Holleweg
Plaats	Hout-Blerick
Gemeente	Venlo
Provincie	Limburg
Kaartblad	58E
RD-coördinaten	N: 206608/374601 O: 206619/374563 Z: 206549/374514 W: 206529/374531
Oppervlakte	Ca. 0.3 ha

Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Formatie van Beegden
Geomorfologie	Bebouwing, dalvlakteterras (3E9)
Bodem	Loopodzolgronden, lemig fijn zand (cY23)
Historische situatie	De onderzoekslocatie is voor het grootste deel altijd in gebruik geweest als akkerland. Langs de Holleweg zijn sinds het begin van de 19e eeuw twee woningen aanwezig geweest.
Archeologische verwachting	De onderzoekslocatie heeft volgens de verwachtingskaart van de gemeente Venlo een zeer hoge archeologische verwachting. Er kunnen archeologische resten uit alle periodes vanaf het Laat-Paleolithicum worden verwacht.

Afbeelding 1 Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van Econsultancy uit Swalmen heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen uitgevoerd aan de Holleweg te Hout-Blerick, in de gemeente Venlo (afb. 1). Aanleiding tot dit onderzoek vormt de voorgenomen herontwikkeling van de locatie. De huidige bebouwing wordt gesloopt en op de locatie zullen acht woningen worden gerealiseerd. De woningen zullen tot maximaal 1 m –mv worden gefundeerd. Hierbij worden mogelijk archeologische waarden bedreigd. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden.¹ Het veldwerk is uitgevoerd op 16 juli april 2009 door drs. A.J. Wullink van ARC bv. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).²

1.2 Onderzoeksgeschiedenis

In april 2009 is een bureau-onderzoek verricht door Econsultancy.³ Het archeologisch verwachtingsmodel uit het bureau-onderzoek vormt het uitgangspunt voor dit inventariserend veldonderzoek en is hieronder weergegeven. *Uit de landschap-*

pelijke ligging nabij de terrasrand en uit archeologische waarnemingen uit de omgeving, blijkt dat het plangebied vanaf het Laat-Paleolithicum gunstig is geweest voor jagersverzamelaars en vanaf het Neolithicum voor landbouwers.

Als het bodemprofiel in het plangebied, zoals de bodemkaart aangeeft, bestaat uit een looppodzolprofiel dan kunnen er archeologische resten voorkomen uit alle archeologische perioden. De kans op het voorkomen van de resten is hoog; met name voor resten uit de Middeleeuwen–Nieuwe tijd vanwege de ligging aan de rand van de historische kern van Hout-Blerick, en voor grafvelden vanwege de aanwezigheid van verschillende grafvelden in de omgeving van het plangebied.

De archeologische resten komen voor direct aan of onder de bouwvoor. De vondstenlaag wordt verwacht in de eerste 30 cm beneden de bouwvoor. Archeologische sporen (uitgezonderd diepe paalsporen en waterputten) worden binnen 50 cm beneden de bouwvoor verwacht. De archeologische resten bestaan hoofdzakelijk uit aardewerk- of vuursteenstrooiingen.

Als er in het plangebied echter toch een hoge bruine enkeerdgrond aanwezig is dan komen de archeologische resten voor onder het esdek en in de top van de oorspronkelijke C-horizont. De vondstenlaag is opgenomen onderin het esdek; hier wordt ook wel van ‘cultuurlaag’ gesproken: een doorwerkte oude bodem tussen het esdek en de ongeroerde ondergrond met kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, vuursteen en houtskool. Archeologische sporen zullen zich bevinden tot ongeveer

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

³Stiekema, M., 2009: *Archeologisch bureauonderzoek Holleweg & Springbeekweg te Hout-Blerick in de gemeente Venlo*, Econsultancy Rapport 07101745.

25 cm in de top van de C-horizont. Organische resten en bot zullen door de relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd. Het complextype en de omvang kunnen niet nader worden gespecificeerd door de beperkte gegevens.

De aanleg van de voormalige en huidige bebouwing en de huidige bestrating kunnen het bodemprofiel in het noordelijke deel van het plangebied hebben verstoord. Indien er in het plangebied een esdek aanwezig is, is de kans dat mogelijke archeologische sporen intact zijn gebleven buiten de huidige bebouwing het grootst.

1.3 Doel van het inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau-onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het onderhavige onderzoek is uitgevoerd als verkennend booronderzoek. Dit onderzoek heeft tot doel vast te stellen wat de bodemopbouw is, in hoeverre er sprake is van bodemverstoringen en in mindere mate of er archeologische resten of indicatoren binnen het plangebied aanwezig zijn. Om met enige zekerheid vast te stellen of er archeologische resten binnen het plangebied aanwezig zijn, dient een karterend onderzoek te worden uitgevoerd. De wijze waarop een karterend onderzoek wordt uitgevoerd, is afhankelijk van de specifieke archeologische verwachting die voortkomt uit het bureau-onderzoek én het verkennend booronderzoek.

1.4 Werkwijze

Het IVO is uitgevoerd als een verkennend booronderzoek. Op de locatie zijn, op aangeven van archeologisch adviseur van de gemeente Venlo, drs. J. Schotten, met een zandguts met een diameter van 1 cm een gewone guts met een diameter van 3 cm vijf boringen geplaatst tot een diepte van tenminste 180 cm –mv. Opgemerkt dient te worden dat een booronderzoek in zand normaliter met behulp van een edelman wordt uitgevoerd. De boringen zijn rondom de bestaande bebouwing geplaatst en beschreven volgens de archeologische standaard boorbeschrijvingsmethode (ASB). Het opgeboorde materiaal is doorzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. Een oppervlaktekartering was niet mogelijk.

2 Resultaten inventariserend veldonderzoek

De locatie van de boringen is weergegeven in afbeelding 2. De resultaten van het verkennend booronderzoek zijn opgenomen in bijlage 1.

In boringen 1 en 2 werd alleen matig grof, zwak siltig zand aangetroffen. De bovenste 70 respectievelijk 40 cm van dit zandpakket is zwak humeus. Dit is een, deels door plaggenbemesting ontstaan, eerddek of Aap-horizont (Bakker & Locher 1990). Onder de eerdlaag wordt een verbruinings- of Bw-horizont aangetroffen. Een Bw-horizont is typerend voor mineraalrijke rivierzanden, waarin geen verzuring optreedt en daardoor geen podzoliseatie, maar waar door bioturbatie en

de daarmee gepaardgaande zuurstoftoevoer oxidatie plaats vindt van het aanwezige ijzer. Vanaf respectievelijk 85 en 70 cm manifesteert deze Bw-horizont zich als relatief donkere banden in lichter donker(bruin)geel materiaal. Vanaf 160 cm –mv wordt het oorspronkelijke moedermateriaal aangetroffen, de C-horizont. In boring 1 is binnen de eerdlaag steenkool aangetroffen op 50 cm –mv. In boring 2 werd eveneens steenkool aangetroffen in het eerddek. Binnen de top van de verweringshorizont (tot 70 cm –mv) werden gele vlekken waargenomen. Mogelijk is de bodem onder het eerddek hier vergraven. Op 150 cm –mv werd een houtskool-laagje waargenomen.

In de drie andere boringen (3–5), die landschappelijk gezien hoger liggen dan boringen 1 en 2, is onder een 30 tot 50 cm dikke zandige eerdlaag een pakket zwak tot sterk zandige leem en matig siltig zand aangetroffen tot 140 (boring 3) à 200 cm –mv (boring 5). Tot 70 cm –mv werd in dit pakket baksteen waargenomen. Onder het matig siltige zand-, dan wel leempakket werd weer matig grof, zwak siltig zand aangetroffen. In boringen 3 en 4 komt in de top van dit zand (tot 175 à 180 cm) nog verbruining voor. In boring 5 wordt direct onder de zandige leem het moedermateriaal aangetroffen.

De aangetroffen matig grove zwak siltige zanden zijn afzettingen van de pleniglaciale Maas (Formatie van Beegden). De herkomst van het zandige leem- en het matig siltige zandpakket, dat in boringen 3–5 is aangetroffen, is enigszins onduidelijk. Waarschijnlijk betreft het een (zeer dik) eerddek, dat is ontstaan door ophoging met plaggen die op klei- of leemgronden zijn gestoken. Binnen het gehele plangebied is sprake van een eerddek, waardoor de bodem geclassificeerd kan worden als bruine enkeerdgrond. Gezien de verbruining die onder dit eerddek is opgetreden is de oorspronkelijke bodem waarschijnlijk een holtpodzol geweest.

Naast het recente baksteen en steenkool in de bovenste 70 cm van de afzettingen, is in boring 2 op 150 cm –mv een houtskoollaagje aangetroffen. Gezien de diepte binnen en de ouderdom van het zandpakket is dit laagje waarschijnlijk ten tijde van afzetting, in het Pleniglaciaal, op natuurlijke wijze, ontstaan. Verder zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

In het licht van de doelstellingen van het onderzoek, zoals vermeld in paragraaf 1.3, kunnen de onderzoeksresultaten als volgt worden samengevat. Op de onderzoekslocatie zijn pleniglaciale Maasafzettingen aangetroffen, waarop een eerddek tot ontwikkeling is gekomen. Dit eerddek is deels opgebouwd uit plaggen die afkomstig van klei- of leemgronden. Door de aanwezigheid van een dik eerddek kan de bodem worden geclassificeerd als bruine enkeerdgrond. Onder het eerddek, in de Maasafzettingen, werd een verbruinings- of Bw-horizont aangetroffen. Het oorspronkelijke bodemtype is waarschijnlijk een holtpozol geweest. In boring 2 was de top van de verbruiningshorizont enigszins vergraven. In boring 5 ontbrak de horizont helemaal. In de overige boringen is sprake van een grotendeels intact bodemprofiel, alleen de oorspronkelijk bosbodem (Ah-horizont) is bij ontginning opgenomen in de eerdlaag. In het oorspronkelijke bodemprofiel, onder het eerddek, zijn geen archeologische indicatoren waargenomen, afgezien van een houtskool-laagje in boring 2. Dit houtskoollaagje bevindt zich op een dusdanige diepte, in een verder onverstoord pakket Maaszand, dat het van natuurlijke oorsprong moet zijn. In het eerddek is baksteen en steenkool aangetroffen. Voor zover indicatoren in een eerddek al archeologische waarde hebben, wordt er, gezien de geringe ou-

derdom van met name het steenkool (19e/20e eeuw), geen waarde toegekend aan deze indicatoren.

✓

3 Samenvatting en conclusie

Uit een door Econsultancy uitgevoerd bureau-onderzoek is gebleken dat de onderzoekslocatie op een Maasterras uit het Laat-Glaciaal ligt. Dit terras is vanaf het Laat-Paleolithicum geschikt geweest voor bewoning. De locatie heeft een hoge archeologische trefkans. Door de ligging in de historische kern van Hout-Blerick kunnen met name resten uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd worden verwacht. Daarnaast komen in de omgeving ook nog grafvelden voor uit de IJzertijd.

kans Ned.

Het verkennend booronderzoek heeft aangetoond dat de onderzoekslocatie, zoals verwacht, op een Maasterras is gelegen. Op de Maasafzettingen is een kleiig eerddek tot ontwikkeling gekomen, waardoor de bodem kan worden geclassificeerd als bruine enkeerdgrond. Onder het eerddek is een grotendeels intact holtpodzolprofiel aanwezig. De oorspronkelijke bosbodem van dit profiel is opgenomen in het eerddek. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. ✓

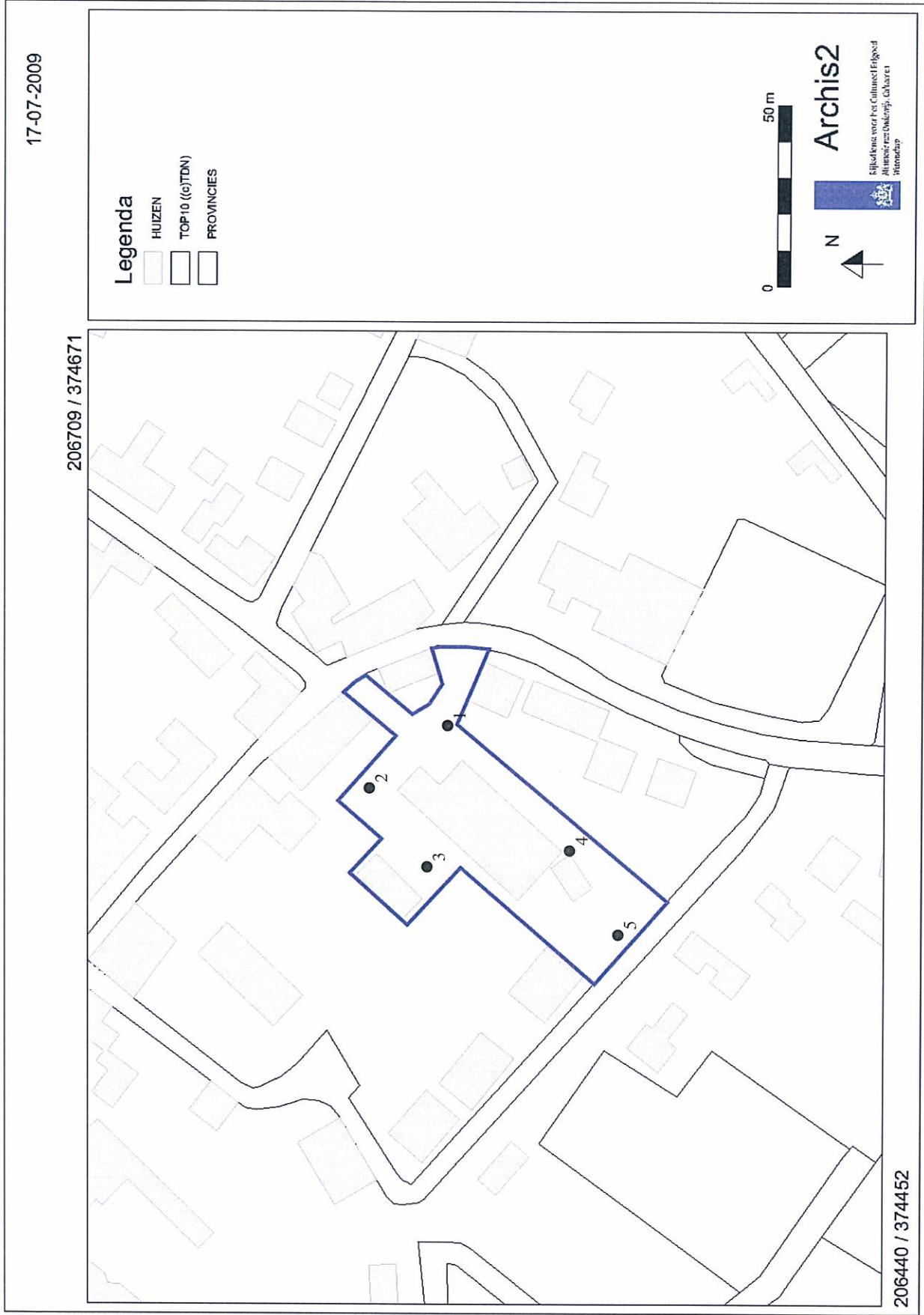
Geconcludeerd kan worden dat de kans op resten uit de periode Laat-Paleolithicum-Neolithicum klein is te noemen, aangezien de top van het oorspronkelijke bodemprofiel is opgenomen in het eerddek. De hoge archeologische trefkans voor latere periodes, met name de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd, blijft, door door het grotendeels intacte bodemprofiel, bestaan, omdat diepe grondsporen als paalkuilen en waterputten bewaard gebleven kunnen zijn. ✓

4 Aanbeveling

Gezien de hoge archeologische trefkans voor de locatie voor met name Middeleeuwen en Nieuwe Tijd en de geringe mate van bodemverstoring, wordt de aanbeveling gedaan een vervolgonderzoek uit te voeren doormiddel van proefsleuven. Dit onderzoek dient om vast te stellen of er sprake is van een vindplaats binnen de locatie. In principe kan dit onderzoek zich richten op het niveau direct onder het eerddek. Wanneer er in de nabijheid van boring 2 gegraven gaat worden verdient het de aanbeveling om de proefsleuf daar te verdiepen tot 150 cm -mv, het niveau van het houtskoollaagje. Het is aan het bevoegd gezag, de gemeente Venlo, om te bepalen of en in welke vorm vervolgonderzoek moet worden uitgevoerd.

Literatuur

- Bakker, H. & W.P. Locher, 1990. *Bodemkunde van Nederland, deel 1: Algemene bodemkunde*. Den Bosch.
- Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.
- Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.
- Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

Afbeelding 2 Boorpuntenkaart. De geplaatste boringen zijn in zwart weergegeven. Door: A.J. Wullink.

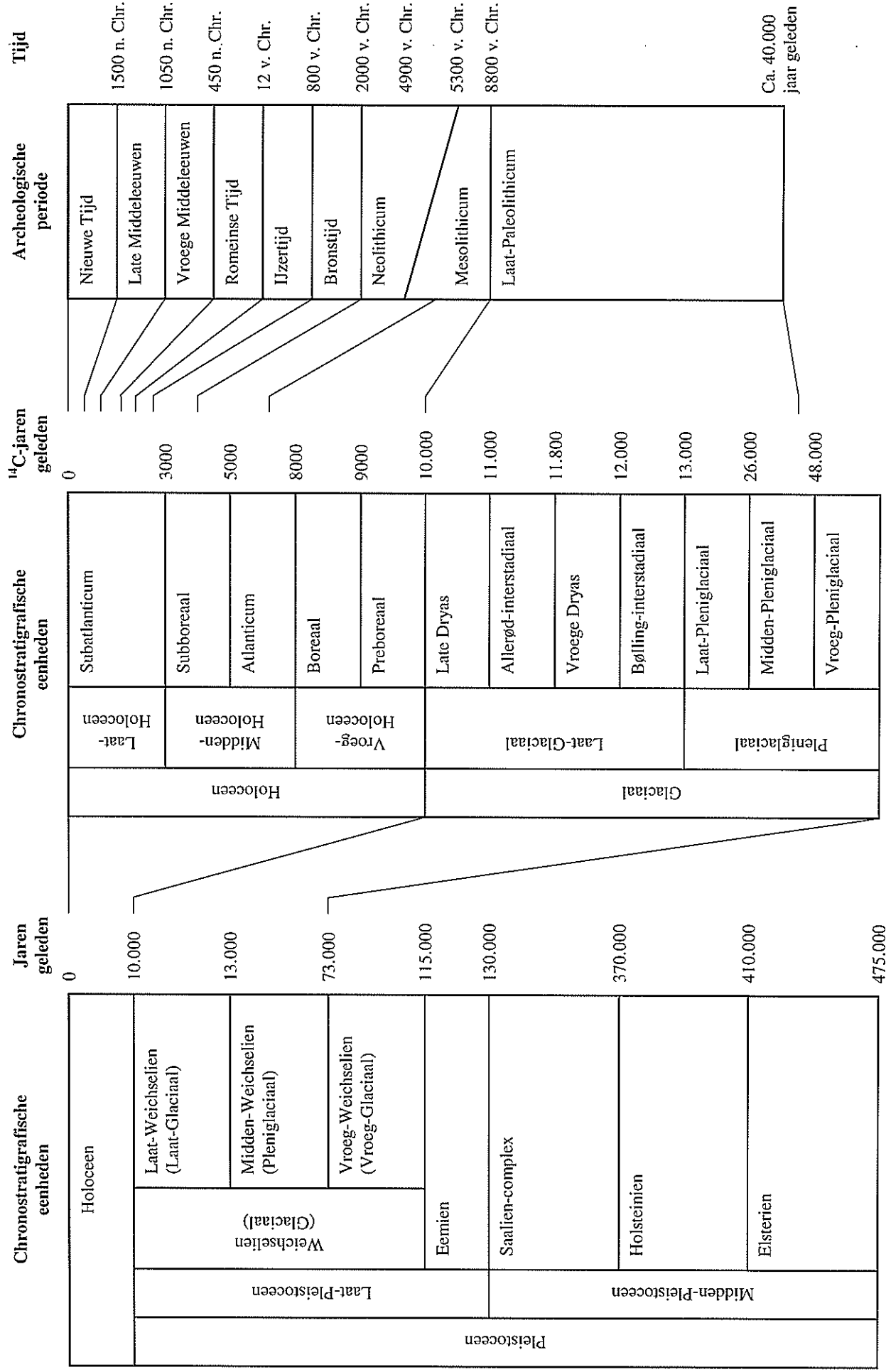
Bijlage 1 Boorstaten

De volgende afkortingen worden in de boorstaten gebruikt.

grondsoort (onderdeel lithologie)	s2	matig siltig
L leem	z1	zwak zandig
Z zand	z3	sterk zandig

bijmengsel (onderdeel lithologie)	
s1 zwak siltig	

boring 1 <i>Boormethode: guts.</i>			
<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
70 Zs1	donker bruin	scherp	<i>Vlekken: matig gevlekt, geel. Opmerkingen: steenkool op 50 cm.</i>
85 Zs1	geelbruin	geleidelijk	
160 Zs1	donker bruingeel	scherp	<i>Opmerkingen: geelbruine banden.</i>
190 Zs1	donker geel	beëindigd	
boring 2 <i>Boormethode: guts.</i>			
<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
40 Zs1	donker bruin	scherp	<i>Opmerkingen: steenkool.</i>
70 Zs1	bruin	scherp	<i>Vlekken: matig gevlekt, geel.</i>
160 Zs1	donker geel	scherp	<i>Opmerkingen: bruine banden, houtskool-laagje op 150 cm.</i>
180 Zs1	donker geel	beëindigd	
boring 3 <i>Boormethode: guts.</i>			
<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
50 Zs1	donker bruin	scherp	<i>Opmerkingen: steenkool.</i>
100 Lz3	bruin	geleidelijk	<i>Vlekken: licht gevlekt, geel. Opmerkingen: steenkool en baksteen tot 70 cm.</i>
140 Zs2	bruin	geleidelijk	
165 Zs1	bruin	scherp	
175 Zs1	donker geel	scherp	<i>Opmerkingen: bruine banden.</i>
190 Zs1	donker geel	beëindigd	
boring 4 <i>Boormethode: guts.</i>			
<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
40 Zs1	donker bruin	scherp	<i>Opmerkingen: steenkool.</i>
60 Zs2	bruin	scherp	<i>Opmerkingen: baksteen op 60 cm.</i>
110 Lz1	bruin	geleidelijk	
150 Zs2	bruin	geleidelijk	
180 Zs1	bruin	scherp	
200 Zs1	donker geel	beëindigd	
boring 5 <i>Boormethode: guts.</i>			
<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
30 Zs1	donker bruin	geleidelijk	
140 Zs2	bruin	geleidelijk	
200 Lz3	geelbruin	scherp	
220 Zs1	donker geel	beëindigd	

Bijlage 2 Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.